

Πρόλογος του Διευθυντή της Σειράς

Με ιδιαίτερη χαρά εγκαινιάζουμε τη σειρά *Γλώσσα και Πολιτισμός* των Εκδόσεων Παπαζήση, με την παρούσα πρόσφατη εργασία *Σώματα Κεμένων και Μετάφραση – Θεωρία και Εφαρμογές* του κ. Ι. Σαριδάκη, Επικούρου Καθηγητή του Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Επιχειρώντας μια ανασύνθεση του προβληματισμού και του ερευνητικού-επιστημολογικού υποβάθρου της εργασίας, εκ των πραγμάτων οδηγούμαι στην υπενθύμιση πως η γλώσσα, ως στοιχείο του πολιτισμού, αποτελεί μια από τις τέσσερις πτυχές ασκήσεως επιρροής της ισχύος των εθνικοκρατικών οντοτήτων, συμπληρώνοντας την *αμυντική*, την *οικονομική*, και την *πολιτική*. Η δε πολιτισμική πτυχή, θεωρώ πως αποτελεί την πλέον ισχυρή από την άποψη της αποτελεσματικότητας στην άσκηση επιρροής και δημιουργία κατά το δυνατόν συμπαγέστερων σφαιρών επιρροής. Για τούτο και η μελέτη της *πολιτισμικής* πτυχής στρέφει την προσοχή μας ειδικότερα στο φαινόμενο της γλωσσικής επιρροής και του γλωσσικού ελεγκτατισμού, μέσω της πλήρους αξιοποίησης του πολλαπλασιαστού ισχύος αυτού που καλείται *πληροφορία*. Σε εργασία μου¹, χρονολογούμενη ήδη από δεκαετίας, ετόνιζα ότι κατά την έννοια αυτή, η πληροφορία είναι, ή καλύτερα *πρέπει να είναι*, ποσοτικώς μετρήσιμη, παρατηρώντας εξ άλλου ότι οι νέες τεχνολογίες διαχείρισης της (γλωσσικής) πληροφορίας «απλώς πιέζουν τα βεσφαλιανά δομικά στοιχεία της διεθνούς κοινότητας και μάλλον τείνουν να τα αναγκάσουν σε μεταξύ τους σύντηξη, η οποία θα οδηγήσει το εθνικοκοινοπολιτισμικό προϊόν της σε εξάπλωση και κατάληψη μεγαλύτερων φυσικοχωρικών συμπλεγμάτων με κοινά κουλτουραλικά χαρακτηριστικά, ανώτερου επιπέδου από αυτά του σημερινού – απολύτως ιδιομόρφου και σε φάση μεταβάσεως – βεσφαλιανού εθνικοκρατικού προτύπου». Τη *σύντηξη* αυτή εντοπίζουμε, σε όρους περιγραφικών μεταφραστικών σπουδών στη μονογραφία, ως πιθανολογικό νόμο της *αύξουσας τυποποίησης* στην πραγμάτωση μεταφραστικού λόγου, που λειτουργεί μάλιστα ως παραπλήρωμα του έτερου πιθανολογικού νόμου, αυτού της *παρεμβολής*. Ο συνδυασμός των πιθανολογικών (κατά G. Toury) νόμων αυτών, στην προοπτική μάλιστα που αναδεικνύει ο συγγραφέας, δηλαδή ως δυναμικό πολυκατευθυντικό μοντέλο ανταλλαγής μεταξύ των εθνικοκοινοπολιτισμικών δρώντων που δημιουργεί «νόρμες», τόσο στις πράξεις εκφοράς λόγου όσο και μέσω αυτών, οριοθετείται ξεκάθαρα ως μηχανισμός ανάλυσης της γλωσσικής και πολιτισμικής πτυχής του παγκοσμιοποιητικού φαινομένου. Η υπέρβαση του μοντέλου του έθνους - κράτους και η μετάβαση από το «απλώς» συστημικό στο δικτυοκεντρικό μοντέλο ανάλυσης της πολιτισμικής συνιστώσας αποτελεί *conditio sine qua non* για την προσέγγιση της παγκοσμιοποίησης.

Το πεδίο των μεταφραστικών σπουδών, γράφει ο D. Simeoni, τόσο στη γλωσσική όσο και στην κουλτουραλική πτυχή του, τείνει κατά την έννοια αυτή να υπερβαίνει τα όρια των στατικών, ως σήμερα, θεωρήσεων και να γίνεται όλο και περισσότε-

1. Μάζης, Ι.Θ. “Παγκοσμιοποίηση: Η Γεωπολιτική της Πληροφορίας, ή της Γλώσσας της Μετάφρασης και του Πολιτισμού” (αναδημοσιεύεται στο έργο μου *Γεωπολιτική. Η Θεωρία και η Πράξη*. ΕΛΙΑΜΕΠ-Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2002, σ. 137-146).

ρο εξωστρεφές: το ιστορικό πολιτικό υπόβαθρο των νεώτερων θεωρήσεων της Μετάφρασης είναι ακόμη ανεξερεύνητο. Όταν θα αναλυθεί, «πιθανότατα θα μεταθέτει το επίκεντρο της έρευνας [...] προς ένα αγγλοσαξονικού τύπου κατηγοριοποιητικό μοντέλο», το οποίο, ως σύμπηγμα «θεωριών» της Μετάφρασης, όπως και στην περίπτωση των «θεωριών» της λογοτεχνίας και του πολιτισμού, θα εδράζεται σε υποστρώματα «σαφώς πιο περίπλοκα και δυσσεμνήνευτα απ' όσο μοιάζουν να επιτρέπουν η λογική και η ρητορική» τους. Η υφή των υποστρωμάτων αυτών διαρρηγνύει τις «απλές» μεθοδολογικές αναλύσεις και είναι προδήλως γεωπολιτική². Εν προκειμένω, είναι πεπερασμένη και ατελέσφορη η εστίαση στο (κειμενικό) πρόιον της μετάφρασης, κατά τη μελέτη της μορφής και του περιεχομένου των πράξεων εκφοράς λόγου, είτε στο συμβατικό πλαίσιο της σχέσης μεταξύ του κειμένου-πηγή και της αναζήτησης σε αυτή των στοιχείων που οριοθετούν το επίπεδο (ή τον βαθμό) της μεταξύ τους ισοδυναμίας, όπως και η απλή αναφορά σε σχέσεις ισχύος στο εσωτερικό ζυγών γλωσσικών συστημάτων. Αντισταθμιζόμενοι, κατά συνέπεια, τη στρατηγική σημασία της γνώσης της γλώσσας/κώδικα ως μέσου απελευθέρωσης της πληροφορίας, ως μέσου κοινωνικής απελευθέρωσης και συνεπώς ως μέσου οικονομικής προόδου και εκσυγχρονισμού και, ως εκ τούτου το ρόλο και τη χρήση της μετάφρασης ως γεωπολιτικού ανακατανομητού ισχύος αλλά και ως εργαλείου προσανατολιστικού και ως καταλύτη της διεθνούς πολιτισμικής οσμωτικής διαδικασίας, μπορούμε να μιλήσουμε αβίαστα για μια «Γεωπολιτική της Μετάφρασης στην υπηρεσία της ευρύτερης Γεωπολιτικής των Πολιτισμών»³. Η δε συνειδητοποίηση από τις γεωπολιτικές οντότητες των κουλτουραλικής προελεύσεως (ανα)παραστάσεων τους, πλασματικών ή πραγματικών, συμβάλλει σε ολοκληρώσεις μειωμένου βαθμού επιβολής μονομερούς ηγεμονισμού, διότι διευκολύνει την εξεύρεση κοινών κουλτουραλικών χαρακτηριστικών μεταξύ των νέων φυσικοχωρικών συμπλεγμάτων.

Πιστεύω πως η εκτενής εργασία του κ. Σαριδάκη αποτελεί τελικώς μία ικανή, όσο και πρωτότυπη, επιστημονική συμβολή στους μηχανισμούς κωδικοποίησης και συνειδητοποίησης των (ανα)παραστάσεων αυτών. Με αίσθηση ορίων στην ανάλυσή του, με κριτική και συνθετική ματιά σε πληθώρα «διακριτών», αλλά κατά το πώς αποδεικνύονται συμπληρωματικών επιστημονικών και μεθοδολογικών προσεγγίσεων, όσο και με εκτενή επιστημονική τεκμηρίωση, ο συγγραφέας οριοθετεί το νέο, δυναμικό πλαίσιο ανάλυσης και περιγραφής του μεταφραστικού φαινομένου, ως επιτέλεσματος και ως διεργασίας, εστιάζοντας ιδιαίτερος στην Ελληνική, η οποία παραμένει ως σήμερα παντελώς ανεξερεύνητη υπό αυτό το πρίσμα. Η συστηματική αξιοποίηση των προτεινομένων στις επί μέρους ενότητες και στα Συμπεράσματα της εργασίας πιστεύω ότι θα προσφέρει εν τέλει σημαντικό υλικό, τόσο διδακτικής αξίας για την Επιστήμη της Μετάφρασης και τους συναφείς (ή εγγενείς) αυτής κλάδους, όσο και ερευνητικής αξίας στην οικεία, γεωπολιτική, αναλυτική μέθοδο.

*Ο Διευθυντής της Σειράς
Καθηγητής Ι.Θ. Μάζης*

2. Simeoni, D. "Norms and the State. The Geopolitics of Translation Theory". Εις: Pym, A., Shleisinger, M., Simeoni, D. (eds). *Beyond Descriptive Translation Studies*. John Benjamins, Amsterdam, 2008, σ. 329-341.

3. Μάζης, Ι.Θ., *ibid.*